

Athosul neamului meu

Nu mai țin minte când l-am auzit prima oară pe bunicul meu vorbind despre Athos, dar știu că, mic fiind, îmi povestea când venea la noi despre evenimentele din război la care a participat și despre călătoria lui la Athos și le lega de fiecare dată ca și când ar fi fost firească trecerea de la povestea cu încercuirea rușilor de la Cotul Donului la cea cu întâlnirea lui cu călugărul Dometie Trihenea pe Sfântul Munte.

Bunicul Gheorghe Dafinoiu obișnuia să vină la noi acasă în București în fiecare an de două ori: de Paști și de Crăciun, iar noi mergeam la el în fiecare vară în comuna Zăvoia din județul Brăila. Îmi plăcea să dorm cu el căci îmi spunea multe povești și avea un talent narativ cum n-am mai întâlnit la nimeni până acum. Se însufletea când începea să vorbească și orice îmi povestea se încheia cu câte o pildă spusă lui de un călugăr sau un pustnic de pe Athos.

Țin minte câteva discuții cu el din vremea când eram copil:

– Și chiar nu te-au văzut rușii că erai în copac și au trecut pe sub tine fără să se uite nici unul în sus?

– Să știi că aşa a fost, nu te mint. Ei nu m-au văzut pentru că m-am suit noaptea în copac să văd mai bine pozițiile lor și să transmit batalionului nostru mișcările de trupe, că eram telegrafist. Dar rușii au pornit atacul când se crăpa de ziua și atât de repede s-au mișcat, că ai noștri n-au putut să fugă prea departe. I-au luat ca din oală și i-au măcelărit pe toți. Unii s-au aruncat în apă, dar n-au ajuns prea departe. N-au luat nici măcar un prizonier și n-au lăsat pe nici unul să scape. Și eu vedeam de sus toată operațiunea.

– Și nu ți-a fost frică?

– Ba bine că nu! Stăteam pe o cracă sus, unde era frunzișul mai des și mă rugam Maicii Domnului să mă scape. Și atunci i-am promis că dacă ies viu și nevătămat din acel război o să fac un pelerinaj la Athos și o să devin robul ei toată viața mea.

– Dar nu te-au văzut când te-ai dat jos din copac?

– Păi am stat 2 zile și 2 nopți acolo aproape nemișcat, până frontul s-a mutat spre vest. Apoi m-am târât în spatele rușilor până la Odessa, unde am stat ascuns și am transmis mesaje în țară. Iar mai târziu, când rușii au intrat în România și regele a întors armele împotriva nemților, am mers alături de ei până în munții Tatra, în Cehoslovacia și mai departe, până-n Germania. Dar acolo rușii au vrut să fie ei cuceritorii și ne-au lăsat pe noi în spatele lor, aşa că ne-am întors spre țară. Iar eu am cotit-o spre Grecia și am mers pe jos două săptămâni până am ajuns pe Athos.

– Și nu te-a atacat nimeni? Nu era război pe unde treceai? Și nu erau tâlhari?

– Ba da, dar mergeam mai mult seara și noaptea și oculeam orașele. Prin satele prin care am trecut toți mă simpatizau, căci eram îmbrăcat în uniforma armatei române și românii erau eroi pentru toți, căci luptaseră curajoș pe toate fronturile și dăduseră mulți martiri.

– Ai mers tot drumul singur, tataie, până la Athos?

– Nu tot drumul, că la ieșirea din Serbia am întâlnit un călugăr care mergea și el pe munte. Îl trimisese un episcop să ducă acolo niște cărți și avea căruța plină de cărți. Când mergeam pe jos pe lângă căruță, el îmi ctea în limba lui din câte-o carte, dar eu nu înțelegeam nimic. Abia când începea să cânte Psalmul 50 al lui David începeam să înțeleg și eu câteva cuvinte. Să știi că muzica bizantină se cântă la fel și în rusă și în sârbească sau bulgărească ori românește de o mie și ceva de ani. Începea el un psalm sau un acatist în limba lui și eu îl îngânam în limba mea, pricepând aşa câteva cuvinte sârbești și el câteva cuvinte românești. Până la Athos ajunsesem să ne înțelegem de minune – ba trei cuvinte de-ale lui, două de-ale mele, trei rusești și două nemțești și mai ales prin semne, că nevoile se exprimă la fel în orice limbă. Dar să știi că toată călătoria alături de el a fost ca o pregătire pentru ceea ce urma să se întâmple pe Sfântul Munte, căci înainte de a pătrunde acolo m-a spovedit, intrând în grădina Maicii Domnului curat, fără păcate nespuse.

– Și cum e grădina acolo, tataie, ca o livadă de la munte de la noi?

– Nu e ca o livadă de la noi, că aici sunt pomi fructiferi și acolo sunt doar măslini și rar câte un lămâi

sau un portocal. Terenul e sterp, arid și doar în jurul mânăstirilor se mai cultivă câte ceva. Dar peste tot am simțit o mireasmă plăcută, căci în tot muntele sunt îngropați sfânti părinți care s-au nevoit acolo.

La fiecare întâlnire cu el ascultam cu și mai mult interes amintirile lui despre Athos și în mintea mea se contura din ce în ce mai clar imaginea unui loc ciudat, populat de oameni neobișnuiți, de sfânti și de îngeri, în mijlocul căror trona Maica Domnului ca o împărăteasă permanent prezentă și atentă cu cei care o slujeau.

– Și cum tataie, chiar ai văzut-o pe Maica Domnului?

– Cum te văd și cum mă vezi. Eram în port și am văzut pe o stâncă o femeie care scria ceva într-un registrumare. M-am dus spre ea foarte mirat să văd o femeie acolo, că știam că nu au voie să calce femeile în Sfântul Munte. Când m-am apropiat de ea și-a ridicat privirea spre mine și mi-a zis: "Te aşteptam mai demult Gheorghe să vii aici, căci mi-ai promis".

– Ți-a vorbit chiar în limba română?

– Da, în română. Și când s-a ridicat în picioare avea o ținută de împărăteasă, că am știut imediat că e Fecioara Maria. Mă privea ca o Stăpână, cu niște ochi atât de pătrunzători, că m-a cuprins rușinea și n-am știut ce să-i spun. "Am nevoie de ajutorul tău Gheorghe – a continuat Ea. Dușmanii Fiului Meu s-au aliat și ai văzut ce prăpăd au făcut în Rusia și Ucraina. Dar asta este nimic prin comparație cu ceea ce o să urmeze în restul lumii. Nu lăsa să se stingă flacăra credinței".

– Aiureli băiete, să nu-l crezi pe bunică-tu! – îl auzeam pe tata din camera cealaltă. Cum să se întâlnească el cu Maica Domnului, că Ea a murit acum două mii de ani?

– Ba aşa e cum îți spun – se oțărî tataia, că viața e veșnică și Maica Domnului fiind mai presus de îngeri și heruvimi nu a murit și poate să se arate oricând oamenilor. Și s-a arătat de multe ori unora în toți acești două mii de ani.

– Da' de unde! – pufni tata cu ironie. Au adus călugării ăia de-acolo o femeie care le ieșe încale naivilor ce vin pe Athos și le spune tot felul de banalități, iar ei rămân toată viața cu credința că s-au întâlnit cu mama lui Hristos.

Tata nu era prea credincios de fel. Deși botezat ortodox, fusese crescut sub influența unor evrei din neam și ajunsese să creadă doar în Dumnezeu, nu și în Hristos. Nu nega că Iisus ar fi existat și că s-ar fi manifestat în vremea împăratului Tiberiu, dar nu credea că El este veșnic, sau că viața oamenilor e veșnică; pentru el doar Dumnezeu era veșnic. Lua în răspăr credința mamei și a tatălui ei, dar nu cu răutate că-i iubea pe amândoi. Însă îi plăcea să îi contrazică, să-i pună să găsească argumente, că pentru el rațiunea trebuia convinsă, nu inima.

Odată l-am văzut pe tata că s-a îndoit de el, dar n-a durat prea multe zile. Era un jucător împătimit la loto și în fiecare săptămână juca câte o variantă, dar foarte rar s-a întâmplat să câștige și atunci doar sume mici. Spunea mereu că e ghinionist la loto, dar norocos în dragoste.

– Nu există ghinion, ci doar necredință – i-a răspuns bunicul. Roagă-te o oră cu mine la icoana pe care mi-a dat-o Maica Domnului și o să trăiești curând o minune.

El n-a crezut, dar sătul poate de atâtea pierderi la loto a acceptat să îngenuncheze lângă tataia și să se roage împreună cu el. Tataia era foarte grav, foarte pătruns de solemnitatea momentului și se ruga vorbind rar și apăsat, ca tata să spună după el rugăciunea. Lui îi venea să râdă, la început îl maimuțarea, apoi doar îngâna, ca pe urmă să intre și el în aceeași stare gravă, serioasă. Începuse să se înorovească și când a început să cânte ”Cuvine-se cu adevărat” față lui s-a transfigurat iar privirea i-a devenit mai pătrunzătoare și mai vie ca niciodată. Când au terminat rugăciunile tata a încercat să revină la starea inițială, dar n-a mai reușit. A spus doar cu jumătate de gură:

– Să vedem ce minune o să mi se întâmple curând dacă m-am rugat atât de mult.

În noaptea aia tata a visat niște numere la loto. S-a scusat și le-a notat, iar a doua zi le-a trecut pe biletul loteriei în ordinea visată și după câteva zile biletul lui a ieșit câștigător. În casă era bucurie mare, părinții și noi copiii ne făceam planuri cum să cheltuim suma.

– Acum crezi? – l-a întrebat tataia serios.

– Nu a fost decât întâmplarea. și alte dăți am visat anumite numere la loto, dar nu le-am notat sau le-am jucat doar pe unele.

Dar parcă vocea tatălui nu mai era convingătoare. Tataia câștigase bătălia. și ca să-și pecetluiască victoria, i-a spus pe un ton poruncitor:

– Să dai copii la muzică. Să le iei pian și viori să învețe să cânte muzică adevărată!

Iar zilele următoare au mers amândoi să vadă ce pian aveau unii oameni de vânzare. S-au oprit la un pian mare de concert, fabricat la Viena în 1806, ce aparținea unui compozitor care urma să plece din țară. Opt oameni s-au chinuit să-l urce pe scări până la etajul 4, iar când l-au băgat în sufragerie ocupa jumătate din cameră. A trebuit să rearanjeze tot apartamentul, înghesuind o parte mobilier în celealte camere. Când au terminat s-au pus amândoi să cânte la pian, deși nu știau o iota cum se cântă. Zdrăngăneau cu veselie clapele până au venit vecinii să le spună să facă liniște.

Toată vara tataia a stat cu noi în București, căutând profesor să ne învețe să cântăm. S-a oprit la un Tânăr de 27 de ani, care a acceptat să vină la noi acasă să ne dea lecții. Ne treceau fiorii când îl ascultam cum cânta și ne uitam încântați unii la alții. Tataia îl punea să cânte muzică bizantină iar el cânta din gură și pe noi ne punea să facem corul. Profesorul Vasile Rogoz s-a împrietenit rapid cu toți, iar în apartament aveau loc adevărate spectacole muzicale, ce se încheiau seara târziu, la un pahar de vorbă. Mai mulți vecini veneau să-l asculte și unii intrau în formătie căci știau să cânte ba la vioară, ba la flaut ori la alte instrumente. Profesorul știa să creeze atmosferă, trecând de la Bach la Mozart și apoi la muzică ușoară cu atâtă naturalețe că nimeni nu simțea cum trece timpul.

Deși locuiau într-un bloc în care stăteau mulți ingineri chimici ce lucrau cu Elena Ceaușescu la institutul pe care-l conducea și ne temeam că vor face sesizări la Securitate și la Partid, am văzut rapid că vecinii erau dornici să asculte și altceva decât muzica oficială, iar în discuții se arătau mai religioși decât tata. Apartamentul nostru devenise locul în care unii preferau să-și petreacă după-amiezile și serile. După 2-3 ore de cântat se aşezau cu toți în jurul pianului, care se transforma rapid în masă, scoteau din sacoșe ce aduceau de-acasă și începeau discuții înflăcărăte despre literatură, despre politică, despre chimie, despre religie sau despre cine-mai-știe-ce le mai trecea prin cap, iar discuțiile se întindeau uneori până după miezul nopții. Tataia le povestea despre călătoria lui pe Athos, despre călugări și pustnicii pe care i-a întâlnit și toți îl ascultau cu interes, căci vorbea despre o lume magică, învăluită în mister, iar unii își imaginau (aşa cum ne-au spus pe urmă) că vor ajunge și ei acolo când se vor deschide granițele și se vor întâlni și ei cu Maica Domnului. Bine-nțeles că pentru unele femei discuțiile stârneau invidie:

– Și noi de ce nu avem voie să intrăm în Sfântul Munte? De ce nu e egalitate? Nu e drept să fim discriminate. Vrem și noi să vedem pe Maica Domnului.

– Nu e voie pentru că Ea a hotărât așa, ca Athosul să devină o școală de sfinți – spunea tataia. Ea a ales acel loc ca bărbații care fac legământul fețelor să învețe să devină atleți ai lui Hristos și să lupte pentru a menține credința în ortodoxia noastră. Pentru femei sunt mănăstirile de maici aici în țară.

Vecinii de la etajul 8 aveau un băiat Andrei care era de vîrstă mea și care urma să intre în clasa întâi la aceeași școală cu mine. Andrei se lipise de tataia și îi sorbea fiecare vorbă. Toți vecinii îl plăceaau pe tataia, căci le băgase Athosul în suflet și în jurul imaginii lor înflăcărăte despre Muntele Sfânt se structura partea cea mai bună a ființei lor. Dar Andrei era cel mai captivat dintre toți. Când eram singuri nu mai voia să ne jucăm cu macaraua și basculanta adusă de tatăl lui din Bulgaria, așa cum ne jucam înainte, ci voia să ne jucăm de-a călugării și pustnicii.

– Acum tu ești starețul Dometie și eu sunt pustnicul Vichentie – făcea el regulile unui nou joc. Eu vin de sus, din vârful Athonului la tine la mănăstire să mă spovedesc. Și tu mă aștepți pe scaunel, cu patrafirul pregătit – uite, fularul asta e patrafirul, pune-l după gât și lasă-l să atârne. Binecuvântează părinte – zic eu, iar tu faci semnul crucii de-asupra capului meu și îmi dai icoana să o sărut. Și eu mă pun în genunchi și încep să-ți spun toate secretele mele.

Tataia se băga și el în joc cu noi și ne mai spunea câte o întâmplare:

– Uite ce mi-a zis odată cuviosul Dometie. Că dracul nu e ceva impersonal, ca o energie negativă, ci e ceva căt se poate de concret; el este un înger care a devenit rău. El e foarte deștept, că e de la facerea lumii și a văzut mulți oameni, de-aia e o ființă superioară oamenilor din punct de vedere spiritual. Cunoaște toate tipurile de oameni, toate caracterele și toate apucăturile, că a văzut atâtea de la întemeierea lumii și a avut milioane

de experiențe, iar oamenii nu pot să-l biruiască singuri. De-aia trebuie să aibă duhovnic, ca să-i elibereze de păcate și să-i îndrepte pentru a nu mai face altele. Oamenii trebuie să învețe să lupte cu ispите, că altfel nu au cum să se mantuiască. Duhovnicul îi ajută pe oameni să-l găsească pe Dumnezeu și atunci când îl găsesc nu au altă bucurie mai mare vreodată în viață. Dar cum îi ajută duhovnicul? Nu pedepsindu-i pentru păcate, ci încurajându-i pe calea sfînteniei. E simplu să-i pedepsească dându-le canoane, dar mai greu este să-i ridice din păcat. Iar lupta spirituală cu dracu e foarte grea. Ia să vedem cum vă luptați voi cu ispите pe care le trimit el?

Amândoi eram în încurcătură și ne gândeam o vreme cum să-l păcălim pe diavol, cu ochii rătăcind prin cameră ca să găsim diverse obiecte pe care să le introducem în joc în lupta cu el. Pe neașteptate lui Andrei i-a mijit un zâmbet strengar, a luat chitara și a început să-i ciupească corzile, chipurile inventând o melodie bisericescă, în timp ce eu trebuia să spun continuu: "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul".

– Da' la urma urmei să-l ia dracu pe diavol, că el fuge de rugăciuni și de tămâie. Hai să ardem o hârtie să zicem că e tămâie ca el să fugă de lângă noi.

– Tu ai să fii un bun călugăr Andrei – i-a spus bunicul sărutându-l pe frunte.

Iar el era în culmea fericirii și în imaginația lui bogată se vedea asemenei pustnicilor care, cu puterea nemărginită a credinței în Hristos, înmuiau stâncile pe

care îngenuncheau să se roage și le transformau în perne moi.

Multă vreme Andrei și cu mine am fost stăpâniți de fascinația Athosului, de vechimea lui și de minunile care se petreceau acolo. După ce ne întorceam de la școala de muzică ori de la școala generală, ne retrăgeam în parculețul din spatele blocului, unde construisem din cartoane și din scânduri o mică mănăstire în stil athonit, aşa cum ne desenase tataia ceea ce văzuse acolo. Iar noi o împodobeam cu icoane desenate de noi, pe care deseori le schimbam, căci ni se părea că nu reușeam să redăm întocmai chipurile sfintilor. Așa s-a născut în noi pasiunea pentru pictură și părinții lui preparau adesea culori la institutul de chimie unde lucrau, cu uleiuri speciale, care să nu permită deteriorarea picturilor odată cu trecerea timpului. La insistențele lui, mama ne-a cusut la mașină niște străie monahale, din fuste negre mai vechi, pe care nu le mai purta. Ne strângeam la mijloc cu centura de pionier, dar curând am aruncat-o, căci nu se potrivea paftaua cu stema socialistă cu hainele sfinte pe care le îmbrăcam și am înlocuit-o cu un cordon negru de la o draperie, care avea mici ciucuri la capăt.

Sigur, nu toată ziua ne jucam de-a sfintii. Mai des mergeam în parcul Drumul Taberei și ne dădeam în leagăne sau ne plimbam cu barca, decât mergeam în parculețul de lângă bloc unde aveam mănăstirea noastră secretă adăpostită de niște copacei mici și de glicine care se întindeau între ei ca un acoperiș. Dar jocurile astea au lăsat urme adânci în viața și destinul nostru. În familie relația cu părinții și surorile a devenit mai

profundă, mai trainică, mai întortocheată legată cu fire durabile făcute din rugăciuni, din gesturi de smerenie, din înțelegerea celuilalt fără prea multe cuvinte, fără certuri și tensiuni inutile. Și în adâncul acestor relații lumina Athosul, învăluit de legendele bunicului meu și de cântecele profesorului Vasile. Or aceste legende și cântece au hrănит sufletele vecinilor de bloc chiar și atunci când regimul comunist a devenit mai opresiv.

La parterul blocului era o alimentară care stătea goală mare parte a zilei, neavând de vânzare decât creveți și conserve de pește. Dar, în anumite momente ale unor zile venea câte o mașină cu marfă: fie cu pui, fie cu carne de porc, cu unt, lapte, zahăr sau făină – alimente rare în acele vremuri. Cum vedea mașina de la depărtare oamenii făceau instinctiv coadă în spatele blocului, chiar fără să cunoască ce marfă urma să fie scoasă la vânzare. Se adunau nu doar vecinii din blocurile din jur, ci și oamenii din stațiile de tramvai și autobuz ori alții aflați atunci în trecere. Când îmbulzeala era mai mare și unii încercau să facă reguli, să dea bonuri de ordine, să organizeze coada pe 3 sau 4 rânduri, veneau ca din senin câteva zeci de țigani și se băgau în față, se împingeau în oameni jefuindu-i, tăindu-le gențile sau buzunarele cu lama, amenințându-i pe cei guralivi cu cuțitul. Miliția nu reușea niciodată să-i potolească și mulți credeau că tocmai miliția i-a adus la coadă, ca să-i umilească pe cumpărători.

Și atunci când haosul era mai mare și părea imposibil ca cineva să pună ordine, Andrei și cu mine ne băgam în ascunzătoare, îmbrăcăm tunicele negre și

ieșeam cântând "Fii lacrimilor tale". Vecinii de pe scară ne țineau isonul și dintr-o dată se făcea liniște și oamenii se jenau chiar să mai fășâie sacoșele. Milițienii și țiganii se uitau la noi uimiți, iar noi îi luam unul câte unul pe anarhiști și-i băgam în rând, fiecare la locul lui, în ordinea sosirii. Și cât ținea vânzarea produselor – maximum o oră, căci niciodată nu aduceau marfă pe săturate – zeci de glasuri se porneau și cântau "Psalmul 50", ori "Hristos a înviat din morți" ori colinde – în funcție de sezon. Mulți nu știau versurile și ne îngânau sau fredonau melodiile, dar până la căderea comunismului mai toți vecinii au învățat pe din-afară psalmii 23, 50 și 102, pricesne și cântece bisericesti. Iar atunci când Andrei începea să cânte acatistul "Slava Lui Dumnezeu pentru toate" – e drept doar de vreo 3 ori în decurs de 10 ani și niciodată cântat până la capăt – milițienii și țiganii erau primii care se puneau în genunchi pe caldarâm și lacrimile le curgeau pe obraji.

În minte că prin 1984, când ne făcusem mai mari și nu mai eram sfintișorii cartierului iar vocile începuse să ni se îngroașe devenind mai grave, după ce Andrei a cântat acatistul "Sfântul Acoperământ al Maicii Domnului" mai mulți vecini s-au trezit la ușă cu un tigan care-i ruga să-l ierte că i-a furat, înapoindu-le diverse bunuri sustrase în ultima vreme. Atât de mult fusese impresionat de trăirea duhovnicească a oamenilor de la coadă, încât hotărâse să nu mai fure niciodată în viață.

Tataia venea uneori la noi cu câte un călugăr ce avea treabă prin București și tata îl întreba unde vrea să